

dí ještě talentovanější a chytřejší jedinci, a to zejména u malých kmenů. Ale i kdyby po sobě žádné děti nezanechali, stále by ještě v kmenu zůstali jejich pokrevní příbuzní. Ze zkušenosti zemědělců⁴ pak víme, že ukáže-li se při porážce, že je nějaké zvíře hodnotné, dají se žádoucí vlastnosti získat zachováním a chovem jeho příbuzných.

Obraťme nyní pozornost ke společenským a morálním vlastnostem. Aby se pravěcí lidé nebo lidoopí předchůdci člověka mohli stát společenskými, museli získat totéž instinktivní cítění, které vede ostatní živočichy k pospolitému způsobu života. O tom není pochyb. Byli zřejmě nešťastní, když se museli odloučit od svých druhů, k nimž cítili i určitou lásku, varovali se navzájem před nebezpečím a pomáhali si v útoku i obraně. To vše předpokládá určitou míru soucitu, věrnosti a statečnosti. Tyto společenské vlastnosti, o jejichž nesmírném významu pro nižší živočichy nikdo nepochybuje, získali lidé zřejmě podobným způsobem, a to prostřednictvím přírodního výběru, kterému napomáhal vrozený zvyk. Když se utkaly dva kmene divochů, které žily na jediném území, pak kmen, který měl více statečných a oddaných příslušníků, vždy ochotných varovat se navzájem před nebezpečím, pomáhat si a chránit jeden druhého, měl více předpokladů k přemožení druhého kmene, ovšem za předpokladu, že ostatní podmínky byly vyrovnané. Nesmíme zapomínat, jak obrovský význam musí mít v nekonečných válkách přírodních lidí věrnost a statečnost. Přednost ukázněných vojáků před neukázněnými tlupami spočívá hlavně v důvěře, kterou každý z mužů cítí ke svým druhům. Poslušnost, jak dobře ukázal pan Bagehot⁵, má velkou cenu, neboť jakákoliv vláda je lepší než úplné bezvládní. Sobečtí a svárliví lidé nedokáží žít pospolitě a bez pospolitosti nelze ničeho dosáhnout. Kmen bohatě obdařený těmito vlastnostmi se vždy rozroste a vítězí nad ostatními kmeny, ale jak ukazují dějiny, bývá později přemožen nějakým jiným kmenem, který má těchto vlastností ještě více. A tak se společenské a morální kvality pomalu vyvíjejí a šíří po celém světě.

Lze si však položit otázku, jak mohlo dojít k tomu, že v rámci jednoho kmene najednou mnoho členů získalo tyto společenské a morální vlastnosti, a jak poté došlo ke zvýšení stupně jejich dokonalosti. Je totiž velmi pochybné, že by lidé, kteří již znají soucit a pomáhají ostatním nebo kteří jsou nejvčetnější svým druhům, po sobě zanechali více potomků než sobečtí a zrádní příslušníci daného kmene. Člověk, který byl ochoten raději obětovat život než zradit své druhy, což je u divochů časté, po sobě mnohdy nezanechal žádné potomky, kteří by zdědili jeho ušlechtilou povahu. Nejstatečnější muži, kteří vždy stáli v bojích v první řadě a dobrovolně nasazovali životy za ostatní, v průměru umírali mnohem dříve než ostatní. Proto se nezdá příliš pravděpodobné, že by se množství lidí nadaných takovými ctnostmi či stupeň dokonalosti těchto ctností mohly zvyšovat přírodním výběrem, tedy přežíváním těch nejlepších. Nemluvíme zde totiž o vítězství jednoho kmene nad druhým.

Okolnosti, které vedou ke zvýšenému počtu takto obdařených příslušníků v rámci jednoho kmene, jsou sice příliš složité, než abychom je mohli zcela pochopit, ale přesto můžeme vystopovat některé pravděpodobné stupně tohoto vývoje. Za prvé je zřejmé, že díky zdokonaleným rozumovým schopnostem a předvídativosti příslušníků kmene každý brzy pochopí, že bude-li pomáhat svým bližním, získá také na oplátku jejich pomoc. Veden tímto sobeckým motivem, osvojí si zřejmě zvyk pomáhat svým bližním, přičemž zvyk vykonávat dobré skutky rozhodně posiluje schopnost soucitu, která pak dává první podněty k dobrým činům. A navíc zvyky, které jsou po mnohé generace posilovány, mívají sklon k dědičnosti.

Dalším a mnohem silnějším podnětem k rozvoji společenských ctností je však uznání či zavržení od našich bližních. Jak jsme již viděli, soucit v nás vyvolává zvyk respektovat uznání či odsouzení ostatních, přičemž po uznání toužíme a odsouzení, je-li zaměřené proti nám, se obáváme. Tento cit jsme zřejmě původně získali, jako všechny ostatní společenské instinkty, prostřednictvím přírodního výběru. Nemůžeme

ovšem říct, kdy přesně v našem vývoji si předchůdci člověka začali uvědomovat chválu či hanu ostatních a řídit se jí. Je nicméně zřejmé, že i psi vnímají povzbuzení, chválu a pokárání. I nejzaostalejší divoši znají pocit pýchy, což jasně dávají najevo tím, jak si ukládají trofeje za svoji chrabrost, jak jsou zvyklí nesmírně se vychloubat i jakou krajní péči věnují svému osobnímu zjevu a zdobení vlastního těla. Kdyby jim nezáleželo na mínění ostatních, pak by takové projevy neměly žádný smysl.

Přírodní lidé jsou jistě zahanbeni, poruší-li jakékoliv pravidlo, a pocítují zřejmě velké výčitky svědomí, jak to ukazuje případ Austrálce, který chřadl a neměl klidu, protože nezabil nějakou ženu, aby si tak usmířil ducha své zemřelé manželky. Třebaže jsem se nesetkal s žádným podobným případem, lze těžko předpokládat, že by člověk, který raději obětuje svůj život, než aby zradil svůj kmen, anebo který spíše půjde do vězení, než aby porušil slib⁶, necítil nejhlubší výčitky svědomí, kdyby nesplnil povinnost, kterou pokládá za posvátnou.

Můžeme proto dospět k závěru, že naši předkové byli již ve velmi dávných dobách ovlivňováni chválou či hanou svých bližních. Je jasné, že by příslušníci stejného kmene souhlasili s jednáním, které by se jim zdálo prospěšné pro obecné dobro, a odsuzovali by jednání, v němž by viděli zlo. Prokazovat dobro ostatním – činit ostatním to, co chci, aby činili oni mně – taková je podstata morálky. Je proto těžké docenit význam, jaký měla v pradávném období touha po chvále a strach před pohanou. Člověk, který by nikdy nepotlačil nějakou hlubokou instinktivní touhu, aby obětoval svůj život pro dobro ostatních, mohl být k takovým činům vyburcován svou touhou po slávě, a svým příkladem pak podnítil tutéž touhu po slávě v ostatních mužích a vzbudil v nich ušlechtilý pocit obdivu. Tím by učinil pro svůj kmen mnohem víc, než kdyby stvořil potomky, kteří by pravděpodobně zdědili jeho vynikající vlastnosti.

Čím více má člověk zkušeností a rozumu, tím spíše chápe vzdálenější následky svého jednání a začíná si cenit, či dokonce pokládá za posvátné osobní ctnosti, umírněnost, cudnost

atd., které v dřívějších dobách, jak jsme si již ukázali, zůstávaly naprosto nepovšimnuty. Není však třeba, abych zde opakoval, co jsem již k tomuto tématu řekl ve čtvrté kapitole. Tímto způsobem se nakonec náš smysl pro morálku čili svědomí stává velmi složitým pocitem, který vyplývá ze společenských instinktů, do značné míry je veden uznáním našich bližních, řídí se rozumem, osobními zájmy a později i hlubokými náboženskými city a který se upevňuje výchovou a zvykem.

Nesmíme však zapomínat, že ačkoliv vysoká morální úroveň poskytuje jedinci a jeho dětem jen malou, či dokonce nulovou osobní výhodu, zvyšuje počet vyspělých lidí v daném kmeni, a takový pokrok v morální úrovni daného společenství je bezesporu nesmírnou výhodou proti ostatním kmenům. Má-li kmen mnoho členů, kteří mají vysoce vyvinutý smysl pro kmenovou pospolitost, věrnost, poslušnost a odvalu a kteří jsou vždy ochotni pomáhat jeden druhému a obětovat se pro společné blaho, pak takový kmen musí převládnout nad většinou ostatních kmenů. Zde se již projevuje přírodní výběr. Ve všech dobách a po celém světě se jednotlivé kmeny navzájem vytlačovaly; a protože v jejich úspěchu sehrála významnou roli morálka, všude stoupala a zvyšovala se mravní úroveň a zvyšoval se počet morálně vyspělých lidí.

Je však velmi obtížné zjistit, proč právě tento kmen a ne jiný převládl nad ostatními a postoupil na vyšší stupeň civilizace. Mnohé přírodní národy jsou dnes na stejné úrovni, na jaké byly před několika staletími, kdy byly objeveny. Jak poznamenává pan Bagehot, často považujeme pokrok za přirozený rys lidské společnosti, ale historie tuto domněnku vyvrací. Dříve lidé ani žádnou představu pokroku neměli a východní národy ji nemají dodnes. Podle další významné autority, pana Henryho Maina⁷, „většina lidstva nikdy neprojevila ani sebemenší přání, aby se zlepšilo zřízení jejich občanského života“. Pokrok zřejmě závisí na souhře mnoha příznivých podmínek, které jsou příliš složité, než aby se daly uchopit. Avšak mnozí badatelé tvrdí, že na pokrok působí velmi příznivě chladné podnebí, neboť nutí člověka k rozvíjení výrobní

a umělecké činnosti. Tak například Eskymáci byli nemilosrdně nuceni činit mnoho důmyslných objevů, avšak místní kruté podnebí jim neumožnilo další pokrok. Kočovní způsob života, ať už na širých pláních nebo v hlubokých tropických pralesích či na pobřežích moří, byl ve všech případech brzdou pokroku. Když jsem pozoroval obyvatele Ohňové země, napadlo mne, že vlastnictví nějakého majetku a stálého obydlí a spojení mnoha rodin pod vládou jednoho vůdce jsou nepostradatelnými předpoklady civilizace. Takový způsob života si zřejmě vynucuje zúrodnování půdy, přičemž k prvním krokům v zemědělství pravděpodobně dochází důsledkem nějaké náhody, jak jsem ukázal již na jiném místě⁸, například spadnou-li z ovocného stromu na nějaký kus pohnojené půdy semínka a vyroste z nich mimořádně dobrá odrůda. Avšak v současné době nejsme schopni určit, kdy se přírodní lidé poprvé vydali na cestu k civilizaci.

Vliv přírodního výběru na civilizované národy

Až dosud jsme se zabývali vývojem člověka pouze od jeho předlidských forem až po současné divochy, ale stálo by snad za to připojit i několik poznámek o vlivu přírodního výběru na civilizované národy. Touto otázkou se velmi seriózně zabýval pan W. R. Greg⁹ a před ním také pánové Wallace a Galton¹⁰; většinu svých poznámek proto čerpám z děl těchto tří autorů. Mezi divochy duševně či tělesně slabí jedinci brzy umírají a přežívají obyčejně jen jedinci pevného zdraví. Na druhé straně my, civilizovaní lidé, děláme vše pro to, abychom snížili úmrtnost; stavíme ústavy pro slabomyslné, tělesně postižené a nemocné, zavádíme zákony na ochranu chudých a naši lékaři vynakládají veškerý svůj um, aby udrželi každý život tak dlouho, jak jen to je možné. Máme důvod se domnívat, že očkování zachránilo tisíce lidí slabého zdraví, kteří by jinak zahynuli na neštovice, a tak se slabí příslušníci civilizovaných společností dále rozmnožují – a žádný chovatel domácích zvířat nebude pochybovat o tom, že to musí lidské rase velice

škodit. Je překvapivé, jak rychle působí nedostatečná nebo nepravděpodobná péče na kvalitu domácího chovu. Sotva se najde někdo tak nerozumný, kdo by pokračoval v chovu právě těch nejhorších jedinců, nejde-li ovšem o lidi.

Pocítujeme-li povinnost pomáhat slabým, je to hlavně důsledek soucitu, který jsme původně získali jako jeden ze společenských instinktů, ale který se později, jak jsem již výše uvedl, postupně zjemňoval a rozšiřoval. Soucitu se nemůžeme vzdát ani tehdy, nabádá-li nás k tomu neúprosný rozum, aniž bychom v sobě nezničili nejušlechtilejší rys své povahy. Chirurg v sobě může potlačit při operaci soucit, neboť ví, že jedná pro dobro pacienta, avšak kdybychom úmyslně zanedbávali slabé a nemocné, docílili bychom tím nějaké budoucí výhody pouze za cenu nesmírného zla v přítomnosti. Musíme proto snášet zajisté zlé důsledky toho, že slabí jedinci přežívají a rozmnožují se; avšak takové rozmnožování je omezeno alespoň tím, že slabší a méněcenní jedinci se nežení a nevdávají v takové míře jako lidé zdraví. Toto omezení by se mohlo ještě více upevnit, kdyby lidé tělesně i duševně slabí upustili od sňatků docela, i když v něco takového lze spíše jen doufat, než to očekávat.

V každé zemi, která má početnou armádu, jsou nejzdravější mladí muži odváděni na vojnu nebo se sami do armády hlásí. Jsou tak za války předčasně vystavováni nebezpečí smrti, často propadají mravní zkáze a nemohou se v mládí oženit. Naproti tomu menší a slabší muži chatrného zdraví zůstávají doma, a mají tak mnohem lepší možnost oženit se a zanechat po sobě potomky.¹¹

Člověk hromadí majetek a odkazuje ho svým dětem, a tudíž jsou děti bohatých v honbě za úspěchem ve výhodě před dětmi chudými, a to nezávisle na jejich fyzické či duševní vyspělosti. Naproti tomu děti rodičů, kteří se dožívají nízkého věku, neboť jsou jen průměrného zdraví a síly, dědí majetek dříve než jiné děti a mohou také dříve uzavřít manželství a zanechat více potomků, kteří ovšem zdědí jejich chatrné zdraví. Dědictví samo o sobě nicméně není nic zlého, neboť bez

hromadění kapitálu by se nemohla rozvíjet řemesla, a právě díky nim se rozvíjely civilizované národy, které začaly převládat na celém světě a vystřídaly zaostalé skupiny lidí. Přiměřené hromadění bohatství ani nenarušuje proces přirozeného výběru. Když například chudý člověk trochu zbohatne a jeho děti se dají na obchod nebo na nějaké řemeslo, musí se nejprve prosadit. Nejlépe se pak uplatní ti, kteří jsou tělesně i duševně zdraví. Existence určitého počtu vzdělaných lidí, kteří si nemusí svou prací vydělávat na každodenní chléb, je tak důležitá, že ji ani nelze docenit. Tito lidé vykonávají veškerou vysoce intelektuální práci, na které závisí všechen hmotný pokrok, nemluvě ani o jiných jejich přednostech. Je pravda, že velké bohatství často mění lidi v bezcenné trubce, neboť denně vidíme boháče, kteří hloupě a rozmařile rozhazují svůj majetek, ale takových není nikdy mnoho a také jich ubývá.

Právo prvorozeného na získání dědičných statků je bezprostřednějším zlem, i když původně mohlo mít značnou výhodu, neboť vytvořilo vládnoucí vrstvu a jakákoliv vláda je nesporně lepší než bezvládnost. Nejstarší synové, ačkoliv jsou třeba tělesně i duševně slabí, vstupují do manželství, zatímco mladší synové se zpravidla neženou, přestože mohou být po těchto stránkách vyspělejší. Sebeneschopnější nejstarší synové s dědičnými právy zase nemohou úplně promarnit své bohatství, ale také zde, jako ve všech ostatních ohledech, jsou okolnosti civilizovaného života tak složité, že se vyskytují i nějaké vyrovnávací vlivy. Muži, kteří jsou svým právem prvorozených bohatí, si mohou brát po generace nejkrásnější a nejpůvabnější ženy, které jsou obvykle i zdravé a inteligentní. Zlé následky, které by muselo vyvolat stálé udržování téhož uzavřeného rodu bez jakéhokoliv výběru, jsou vyvažovány tím, že muži přející si rozšířit své bohatství a moc dosahují svých cílů tím, že si berou za ženy dědičky velkých majetků. Avšak dcery-jedináčky bývají často neplodné (uvádí to pan Galton¹²), a tak se neustále přerušuje přímá linie vznešených rodin a jejich bohatství odtéká postranními vrátky; naneštěs-

tí nikoliv směry, které by byly určovány nějakými vynikajícími kvalitami.

Civilizace sice mnoha způsoby omezuje vliv přírodního výběru, ale zřejmě naproti tomu přispívá k lepšímu tělesnému vývoji dobrou stravou a odstraněním občasných nedostatků. Vyplývá to již ze skutečnosti, že kdykoliv byli civilizovaní lidé porovnáváni s divochy, byli vždy shledáni tělesně zdatnějšími¹³. Civilizovaní lidé také nejsou o nic méně vytrvalí, jak dokázaly mnohé nebezpečné výpravy. Ani přepych bohatých nemůže napáchat příliš mnoho škody, neboť ve srovnání se zdravými Angličany nižších vrstev je délka života naší aristokracie u obou pohlaví jen o málo kratší.¹⁴

Obrátíme nyní svou pozornost k duševním schopnostem. Jestliže bychom členy každé společenské vrstvy rozdělili na dvě poloviny, z nichž jedna by zahrnovala duševně vyspělejší a druhá méně nadané jedince, pak první polovina by se určitě lépe uplatnila ve všech povoláních a vychovala by více potomstva. Je nesporné, že i v těch nejprostších činnostech je dovednost a obratnost určitou výhodou, i když v mnoha povoláních, vzhledem k značné dělbě práce, jen zcela malou. A proto se všechny civilizované národy snaží zvýšit počet i úroveň duševně schopných jedinců. Nechci však tvrdit, že tato tendence nemůže být víc než vyvážena jinými způsoby, jako například zvýšením počtu nedbalých a líných lidí, avšak i pro ty musí být určitou výhodou, jsou-li schopní a obratní.

Proti názorům, které jsem nyní vyslovil, byly často vzneseny námitky, že nejtalentovanější lidé v naší historii po sobě obvykle nezanechali potomky, kteří by zdělili jejich vynikající duševní schopnosti. Pan Galton praví¹⁵: „Velice lituji, že nemohu vyřešit jednoduchý problém, zda a nakolik jsou nadmíru inteligentní muži a ženy neplodní. Prokázal jsem však již, že nadaní muži rozhodně neplodní nejsou.“ Velcí zákonodárci, zakladatelé blahodárných náboženství, významní filosofové a vědci, kteří přinesli světu největší objevy, se zasloužili o po-

¹ O tom by se dalo v dnešní době sedavých zaměstnání silně pochybovat...

krok lidstva daleko víc svými díly, než kdyby po sobě zanechali četné potomstvo. Pokud jde o tělesnou stavbu, prospívá zdokonalení druhu daleko více výběr několika zdatnějších jedinců a vyloučení méně zdatných než udržování výrazných a vzácných odchylek.¹⁶ Tak tomu bude i s duševními schopnostmi, neboť schopnější jedinci se v každé společenské vrstvě uplatní lépe než méně schopní, a pokud jim v tom není bráněno, rozmnožují se a jejich počet narůstá. Jestliže se v některém národě pozvedne úroveň duševních schopností a stoupne počet vzdělaných lidí, můžeme na základě zákona o odchylkách z průměru předpokládat, že se výjimečně talentovaní jedinci, jak ukázal pan Galton, budou objevovat poněkud častěji než dříve.

Co se morálních vlastností týče, i u nejcivilizovanějších národů probíhá určitý proces potlačování těch nejhorších sklonů. Zločinci jsou popravováni nebo na dlouhou dobu vězněni, a proto nemají možnost přenášet své zhoubné vlastnosti. Melancholici a choromyslní jsou zavírání do ústavů nebo sami páchají sebevraždu. Násilníky nebo lidi hádavé často čeká krvavý konec. Neklidní lidé, kteří se nechtějí věnovat žádnému stálému zaměstnání (a tento pozůstatek barbarství je velkou brzdou civilizace¹⁷), se stěhují do nově osídlovaných zemí a tam se osvědčují jako schopní průkopníci. Alkoholismus a nestřídmý způsob života je tak ničivý, že takový člověk má ve věku třiceti let naději žít už jen 13,8 let, zatímco anglický zemědělský dělník má v témže věku před sebou ještě 40,59 let.¹⁸ Prostopášné ženy rodí jen málo dětí a prostopášní muži se málokdy žení; obojí trpí různými chorobami. Při chovu domácích zvířat je v zájmu úspěchu nesporně důležité zbavovat se jedinců, kteří jsou výrazně podřadní, i když jich nebývá mnoho. To platí zejména o nežádoucích vlastnostech, které se často opakují, jako je tomu u černé barvy ovcí. U lidí jsou možná některé nejhorší vlastnosti, které se občas bez jakéhokoliv jasného důvodu objeví v některých rodinách, návratem k původnímu stavu, od něhož ještě neuplynulo mnoho generací. Tento názor se zřejmě odráží i v běžném úsloví, že tito lidé jsou černé ovce rodiny.

Pokud jde o vyspělou úroveň morálky a vzrůstající počet morálně vyspělých lidí v rámci civilizovaných národů, má přírodní výběr jen nepatrný vliv, i když jsme díky němu původně získali základní společenské instinkty. K tomuto tématu jsem však řekl již dost v pojednáních o příčinách, které vedou u nižších ras k vzestupu morálky, o významu, jaký má ocenění našich bližních, o posilování soucitu zvykem, o příkladu a napodobování, o úsudku, zkušenosti, a dokonce i o osobním zájmu, o výchově v mládí a o náboženském citění.

Pan Greg a pan Galton¹⁹ si stojí za tím, že největší překážkou k zvyšování počtu vynikajících lidí v civilizovaných zemích je skutečnost, že nejchudší a nejlehkomyslnější jedinci, kteří většinou také propadají neřestem, se téměř vždy žení a vdávají dříve než lidé uvážliví a šetrní, kteří mají obvykle i všechny jiné ctnosti a kteří uzavírají manželství později, až když mají jistotu, že budou schopni uživit sebe i své děti. Lidé, kteří vstupují do manželství dříve, vytvoří v určitém období více generací, a jak prokázal Dr. Duncan²⁰, splodí také mnohem více potomků. Kromě toho děti narozené mladým matkám váží více a jsou větší, a pravděpodobně tedy i silnější, než děti starších matek. Lehkomyslní, nemravní a často i neřestní členové společnosti se tudíž rozmnožují obvykle rychleji než lidé prozítlivější a ctnostní. Čili, jak to vyjádřil pan Greg: „Nedbalí, špinaví a líní Irové se množí jako králíci, zatímco skromný, prozíravý, ctižádostivý Skot, který má úctu sám k sobě, je přísných morálních zásad, vážného náboženského přesvědčení a je moudrý a ukázněný, svá nejlepší léta prožívá v nejpilnějším snažení a svobodný, žení se pozdě a zanechává po sobě jen málo potomků. Představíme-li si zemi, kde původně žilo tisíc Anglosasů a tisíc Keltů, pak po dvanácti generacích by $\frac{5}{6}$ obyvatelstva tvořili Keltové, ale $\frac{5}{6}$ majetku, moci a nadání by vlastnila zbývající $\frac{1}{6}$ Anglosasů. Ve věčném zápase o existenci by převládla méněcennější a méně nadaná rasa, ale nepřevládla by díky svým kvalitám, nýbrž díky svým nedostatkům.“

Tato sestupná tendence je nicméně různými způsoby omezoována. Viděli jsme již, že prostopášníci trpí vysokou úmrtnos-

tí a lidé velmi zhýralí po sobě zanechávají málo potomků. Nejchudší vrstvy se tísní ve městech, a jak dokázal Dr. Stark na základě skotských statistik za deset let²¹, úmrtnost mladých i starých je ve městech vyšší než na venkově „a v prvních letech života je ve městech úmrtnost téměř dvakrát vyšší než ve venkovských oblastech“. Jelikož tato čísla zahrnují bohaté i chudé, bylo by jistě třeba dvakrát více porodů, aby se vyrovnal poměr nejchudších městských novorozenců s počtem novorozenců z chudých venkovských rodin. Pro ženy je sňatek ve velmi raném věku také značně nebezpečný; ve Francii bylo například zjištěno, že „ve věku do dvaceti let umírá dvakrát tolik vdaných žen než svobodných“. I úmrtnost manželů mladších dvaceti let je „nesmírně vysoká“²², ale těžko říct, jakou to může mít příčinu. A nakonec, kdyby si muži, kteří uvážlivě odkládají sňatek, dokud nemohou dobře uživit své rodiny, mohli vybírat ženy v rozkvětu života, jak se vlastně také často stává, pak by byl poměr přírůstku u vyšších společenských vrstev jen nepatrně nižší.

Na podkladě velmi rozsáhlého statistického materiálu, pořízeného během roku 1853, bylo zjištěno, že ve Francii umírají svobodní muži ve věku dvaceti až osmdesáti let mnohem častěji než muži ženatí: například z každého tisíce svobodných mužů ve věku od dvaceti do třiceti let ročně umírá 11,3 mužů, zatímco ze stejného počtu ženatých je to pouze 6,5.²³ Stejný poměr se projevoval i v letech 1863 a 1864 u veškerého obyvatelstva nad dvacet let ve Skotsku: například z každého tisíce svobodných mužů ve věku od dvaceti do třiceti let jich zemřelo ročně 14,97, zatímco ze stejného počtu ženatých mužů pouze 7,24, což je méně než polovina.²⁴ Dr. Stark k tomu poznamenává: „Mládenecký život je zdraví nebezpečnější než většina těžkých povolání nebo bydlení v nezdravých obydlich či čtvrtích, kde nikdo neprojevil sebemenší snahu zlepšit hygienické podmínky.“ Nižší úmrtnost považuje za přírný důsledek „manželství a spořádanějšího rodinného života, který k tomuto stavu patří“. Uznává však, že prostopášné, zhý-

ralé a zločinecké vrstvy, které se dožívají nízkého věku, se obvykle nežení. A stejně je nutné uznat, že muži slabé konstituce, chatrného zdraví nebo jinak vážněji postižení tělesně či duševně se většinou ani nechtějí ženit nebo bývají odmítnuti. Dr. Stark dochází zřejmě k závěru, že manželství je hlavní příčinou toho, proč se lidé dožívají vysokého věku, neboť zjistil, že zestárlí ženatí muži jsou stále ještě v tomto ohledu ve výhodě oproti stejně starým svobodným mužům. Avšak každý jistě zná případy, kdy se nějaký muž slabého zdraví v mládí neoženil, a přece se dožil vysokého věku, i když stále zůstal slabý, a měl proto vždy menší naději na život nebo na sňatek. Závěr Dr. Starka podporuje ještě jedna pozoruhodná okolnost, že totiž francouzské vdovy a vdovci trpí ve srovnání s lidmi žijícími v manželství vysokou úmrtností. Dr. Farr to nicméně přičítá chudobě a špatnému způsobu života, který obvykle následuje, když se rozpadne rodina, a také zármutku. Vcelku můžeme spolu s Dr. Farrem uzavřít, že nižší úmrtnost ženatých mužů oproti svobodným mužům, která je zřejmě obecným pravidlem a „je především důsledkem stálého vylučování nedokonalých jedinců a prozíravého výběru těch nejlepších z každé následující generace“, můžeme přičíst výběru, který se tu vztahuje jen k manželství a působí na všechny tělesné, duševní a morální vlastnosti.²⁵ Můžeme z toho usoudit, že zdraví a pořádní lidé, kteří se dlouho nežení jen z rozumových důvodů, vysokou úmrtností netrpí.

Jestliže nebude nejruznějšími způsoby, o nichž jsem se blíže zmínil v posledních dvou odstavcích, a možná ještě jinými, dosud neznámými způsoby zabráněno neřestným a i jinak méněcenným členům společnosti, aby se rozmnožovali rychleji než spořádané vrstvy, bude národ upadat, jak se ostatně již často v dějinách lidstva stalo. Musíme si uvědomit, že pokrok není žádným neměnným zákonem. Těžko pochopíme, proč některý civilizovaný národ vzkvétá, sílí a rozmáhá se více než jiný nebo proč stejný národ dosahuje rychlejšího pokroku v jednom a ne v jiném období. Můžeme jen říct, že to závisí na vzestupu vlastního počtu obyvatel, na počtu lidí nada-

ných vysokými duševními a morálními schopnostmi i na jejich všeobecné úrovni. Tělesná stavba má na to vše zřejmě malý vliv, kromě toho, že ve zdravém těle bývá obvykle i zdravý duch.

Někteří badatelé přišli s názorem, že vzhledem k blahodárnému účinku nejvyšších duševních schopností na celý národ by měli staří Řekové, kteří, co se těchto schopností týče, nesporně stáli o několik stupňů výše než všechny tehdy existující národy²⁶, dosáhnout ještě většího vzestupu, početně se rozrůst a zalidnit celou Evropu, pokud by měl přírodní výběr skutečně tak značný vliv. V tomto názoru lze vytušit předpoklad, tak často vyslovovaný v souvislosti s tělesnou stavbou, že existuje jakýsi vrozený sklon k nepřetržitému duševnímu i tělesnému vývoji. Veškerý vývoj však závisí na souhrě příznivých podmínek a přírodní výběr působí pouze pokusně. Jedinci a rasy mohli získat určité nesporné přednosti, a přece nemusí přežít, neuspějí-li v jiných ohledech. Je možné, že úpadek Řecka způsobila nejednotnost drobných států, malá rozloha země, zavedení otroctví nebo následky výstředního způsobu života, neboť Řekové nepodlehli, dokud „se úplně nevyžili a neprohli do morku kostí“.²⁷ Západoevropské národy, které dnes tak nezměřitelně předstihují své barbarské předky a stojí na samém vrcholu civilizace, vděčí za svou dokonalost jen zcela málo nebo vůbec přímému dědictví po starých Řecích, ale nesporně je obohacuje literární odkaz tohoto obdivuhodného národa.

Kdo může s jistotou říct, proč kdysi tak mocný španělský národ zůstává nyní pozadu za ostatními? Ještě složitějším problémem je probuzení evropských národů z temného dávnověku. V tomto dávném období, jak poznamenal pan Galton, téměř všichni lidé jemného ducha, kteří se chtěli věnovat meditacím nebo vzdělanosti, neměli jiného útočiště než v ochranné náruči církve, která od nich ovšem vyžadovala celibát²⁸, což mohlo těžko zůstat bez škodlivých následků na každou další generaci. V téže době vybírala svatá inkvizice nejsvobodomyšlnější a nejstatečnější muže a nechávala je upálit nebo

uvrhnout do vězení. Jen ve Španělsku bylo během tří století vyhlazováno na tisíce nejlepších mužů ročně, můžů, kteří pochybovali a kladli otázky, a nelze popřít, že bez pochybností není pokroku. Zlo, které tím katolická církev napáchala, je nezměřitelné, i když bylo nesporně do určité a snad i do značné míry vyváženo v jiných směrech; a přes to všechno Evropa učinila nesporně rychlý pokrok.

Pozoruhodný úspěch anglických kolonistů ve srovnání s ostatními Evropany byl přičítán jejich „odvaze a vytrvalosti“ a jejich výsledky se dají dobře ilustrovat srovnáním pokroku, jehož dosáhli Kanadáné francouzského a anglického původu. Ale kdo může říct, kde Angličané vzali svou energii? Je zřejmě mnoho pravdy na tvrzení, že obdivuhodný pokrok, který zaznamenaly Spojené státy, i charakter jejich obyvatelstva jsou výsledkem přírodního výběru, neboť do této veliké země se za posledních deset až dvanáct generací přistěhovali nejenergičtější, nejpodnikavější a nejstatečnější lidé z celé Evropy a dosáhli tu největšího úspěchu.²⁹ Zahledíme-li se do daleké budoucnosti, pak myslím, že důstojný pan Zincke vůbec nepřehání, když tvrdí³⁰: „Smysl všech sérií historických událostí, jako například těch, které umožnily kulturní rozkvět Řecka nebo vedly k rozvoji Římské říše, můžeme chápat pouze tehdy, neboť vedly k rozvoji Římské říše, můžeme chápat pouze tehdy, podíváme-li se na ně v souvislosti s mohutným proudem anglosaského stěhování na západ, nebo ještě spíše jako na jeho průvodní jev.“ Ať je problém pokroku civilizace sebezáhlednější, vidíme alespoň, že národ, z něhož po dlouhou dobu vycházeli vysoce vzdělaní, podnikaví, stateční, vlastenečtí a obětaví lidé, obvykle nakonec vynikne nad všemi méně nadanými národy.

Přírodní výběr působí na základě boje o existenci a ten je důsledkem rychlého rozmnožování. Nezbývá než trpce litovat, že se člověk množí příliš rychle, i když je nasnadě otázka, zda je to moudré, neboť to vede u barbarských kmenů k zabíjení nemluvnat a mnoha jiným zlům a u civilizovaných národů ke krajní chudobě, celibátu a pozdním manželstvím rozvázných lidí. Jelikož však člověk podléhá stejným nepříznivým fyzic-

kým vlivům jako nižší živočichové, nemá právo očekávat, že se bude moct vyhnout následkům boje o existenci. Kdyby nebyl v dávných dobách vystaven přírodnímu výběru, jistě by nedosáhl svého nynějšího postavení. V mnoha oblastech světa ještě vidíme obrovské prostory úrodné půdy, které by mohly uživit mnoho šťastných rodin, ale žije tu jen hrstka kočovných nomádů. Z toho by se dalo usoudit, že boj o existenci v těchto oblastech nebyl dostatečně tvrdý, aby dohnal člověka k vyšší životní úrovni. Soudě podle toho, co víme o člověku a nižších živočiších, byly duševní a morální vlastnosti vždy natolik proměnlivé, že svým nositelům umožňovaly díky působení přírodního výběru stálý vývoj. Je zřejmé, že takovýto vývoj předpokládá souhru mnoha příznivých okolností, ale lze pochybovat o tom, že by tyto příznivé okolnosti dokázaly působit, kdyby se lidé tak rychle nemnožili, a tím nedocházelo k tak tvrdému boji o život. Z toho, co vidíme například v některých jihoamerických zemích, můžeme dokonce soudit, že lidé, které bychom mohli označit za civilizované, jako jsou španělští osadníci, začínají lenivět a upadat, mají-li příliš snadné životní podmínky. U značně civilizovaných národů již soustavný pokrok není příliš podmíněn přírodním výběrem, neboť takovéto národy se nevytlačují a nevraždí navzájem jako divošské kmeny. Schopnější členové daného společenství se však v dlouhodobé perspektivě uplatňují lépe než méně schopní a zanechávají po sobě četnější potomstvo, což je také určitá forma přírodního výběru. Jednou z nejpůsobivějších příčin pokroku je zřejmě dobrá výchova v mládí, kdy je mozek ještě dostatečně tvárný, a také vysoký stupeň dokonalosti těch nejschopnějších jedinců, zvěčněný v zákonech, zvycích a tradicích daného národa a prosazovaný veřejným míněním. Musíme si ovšem uvědomit, že vliv veřejného mínění závisí na našem ocenění kladného a záporného mínění jiných a že základem tohoto ocenění je soucit, který, jak je zřejmé, původně vznikl díky přírodnímu výběru jako jeden z nejdůležitějších prvků společenského instinktu.³¹

Doklad o barbarském původu všech civilizovaných národů

Toto téma zevrubně a vynikajícím způsobem zpracovali sir J. Lubbock³², pan Tylor, pan M' Lennan a další, a proto postačí, shrnu-li zde jen stručně závěry jejich prací. Tvrzení, která nedávno uveřejnil vévoda z Argyllu³³ a před ním také arcibiskup Whately, podporující názor, že člověk se objevil na Zemi již jako civilizovaná bytost a že všechny přírodní národy od těch dob zaznamenaly úpadek, mi připadá jako slabý argument ve srovnání s názory opačnými. Mnohé civilizované národy jistě prodělaly úpadek a některé možná klesly až k úplnému barbarství, i když jsem sám pro to žádný doklad nenašel. Obyvatelé Ohňové země byli pravděpodobně vytlačeni do nehostinné krajiny nějakými přemožiteli, a v důsledku toho možná jejich kultura upadla, ale bylo by těžké dokázat, že klesli mnohem níž než Botokudové, kteří obývají nejkrásnější kraje Brazílie.

Důkazy svědčící o tom, že všechny civilizované národy prošly barbarstvím, se jednak opírají o zřetelné stopy dřívější nízké úrovně jejich zvyků, představ, jazyka atd., které si tyto národy dosud zachovaly, jednak o doklady toho, že přírodní lidé jsou sami o sobě schopni se pozvednout o několik stupňů k civilizaci a vlastně to již také dokázali. Důkazy první skupiny jsou nesmírně zajímavé, ale nemohu je zde rozvádět. Jde o takové příklady, jako je způsob počítání, které, jak jasně vysvětluje pan Tylor na příkladu slov dosud užívaných v některých krajích, vzniklo z počítání prstů, a to nejdříve prstů jedné ruky, pak druhé, a nakonec i prstů na nohou. Stopy tohoto počínání nalézáme ještě v naší desetinné soustavě i v římských číslech, kde po znaku V, představujícím zřejmě zjednodušené vyobrazení lidské ruky, postupujeme ke znaku VI, kdy se už zřejmě počítalo i pomocí druhé ruky. Rovněž „naše výrazy kopa a deset jsou založeny na dvacetinném systému, přičemž každá dvacítká představuje jednotku, čili „jednoho člověka“, jak by to vyjádřil Mexikánec nebo Karib“.³⁴ Podle názorů vel-